

ЦЕК ЛОНДОН: ЗЛАТО

Дејлајт је био толико изненађен да је за тренутак изгубио моћ говора. Овакав поступак спадао је у ред оних њених испада које он није могао да схвати. То му је личило на издајство. Можда је запала у материјалне неприлике, а можда је на овај начин хтела да покаже да јој је већ доста тих излета у његовом друштву. Или...

— Шта се догодило? — упита најзад пренеражено.

— Нисам више у могућности да је држим откако је сено скочило на четрдесет и пет долара по тони, — одговори Деде.

— Је ли то био једини разлог? — упита он, гледајући је с неверицом.

— Не. Издаши за лечење мог брата повећали су се толико да нисам у стању да их поднесем и да истовремено задржим Маб.

Дејлајт је био неизрециво ожалостан. Каква ће то бити недеља без Деде? И још многе недеље без ње? Збуњено је довозао прстима по столу.

— Кома сте је продали? — упита. Дедине очи блеснуше гневом.

— Да се нисте усудили да је натраг купите за мене, — узвикну. — Немојте порицати, ја знам да сте баш то помислили.

— Не, не поричем. Заиста је то била моја мисао. Али ја то не бих учинио без вашег одобрења. Ви сте волели Маб и вама је сигурно веома жао што сте је изгубили. Мени је такође необично жао. Жао ми је и то што сутра нећете јахати заједно са мном. Ја просто не знам шта да радим.

— Не знам ни ја, — рече Деде мргодно. — Сутра ћу, по свој прилици, нешто шити.

— Желео бих да још једанпут добро размислите, госпођице Мејсон, — рече Дејлајт благо. — Не само због Маб, него и због мене. Новац овде не игра никакву улогу. Да купим натраг Маб, за мене би значило исто што за друге људе значи кад купе букет цвећа или кутију слаткиша. — Он опазива како њене очи љутито севишу и пожури, да би избегао одбијање. — Рећи ћу вам шта ћемо да радимо. Претпоставимо да ја купим Маб за себе и да је вама уступам само онда кад желите да јашете. У томе нема ничег што не би било на свом месту. Људи често позајмљују коње један другоме; то ви свакако знате.

Она одмахну главом не рекавши ништа, и он покуша још једном да је приволи да пристане на његов предлог.

— Ви знате, госпођице Мејсон, да ја на свету немам ниједног пријатеља осим вас. Мислим правог пријатеља, без обзира је ли то мушкарац или жена, правог друга, онако како то и ви схватате, друга чије вас друштво радује и због кога тугујете кад није с вама. Немам никога с ким бих се дружио осим вас, а ви знате и сами како смо мало заједно — једанпут недељно, у недељу, и то ако не пада киша. Због тога ја на неки начин зависим од вас. Ви сте постали нека врста моје...

— Нека врста навике, — рече она смешићи се.

— Тако некако. А ако сада све то изгубим, онда нећу имати ничега чему бих се целе недеље радувао. Ако ми само допустите да је купим натраг...

— Не, рекла сам већ једном. — Леде нестрпљиво устаде. — Молим вас, немојте ми више спомињати Маб. Ако мислите да ми је било лако да се од ње растанем, онда се варате. Али, ја сам се ње већ одрекла и желим да је заборавим.

Дејлајт није ништа одговорио и за њом се затворише врата.

Пола сата касније позвао је Џонса, који је некада био лифтбој и коме је пуну годину дана давао потпору док је писао роман. Роман је пропао, јер издавачи нису хтели ни да га погледају. Џонс, који се у век држао тако као да њега ништа не може да изненади, није био изненађен ни задатком који му је Дејлајт сада поверио и који се састојао у томе да пронађе купца једне врале кобиле.

— Колико смем да платим за њу? — упита.

— Колико год траже. Главни је да је пронађете. Трудите се само да не изазовете сумњу, али је купите на макар је и преплатили. Онда је одведите на ову адресу у Сонома-долину. Тај је човек управитељ једне мале фарме коју имам у том крају. Реците му нека се брине о коњу. А кад то буде готово, заборавите све. Немојте ми рећи ни име човека од кога сте купили коња. Јавите ми само да ли сте га пронашли. Јесте ли разумели?

Није прошла ни недеља дана, кад Дејлајт опазива у Дединим очима блесак који је претсказивао бурну.

— Зар се нешто неугодно догодило? — упита он храбро.

— Маб, — рече она. — Човек коме сам је продала већ ју је препродао. Кад бих само знала да сте ви умешани у то...

— Па ја немам ни појма коме сте је ви продали, — одговори Дејлајт. — Сем тога, ја збиља немам права да се у то мешам. То је био ваш коњ и није моје да истражујем шта сте с њим учинили. Него, ја бих хтео да поразговорам с вама о нечем другом. Мислим да вас то неће увредити, јер то уопште и није ваша ствар.

За тренутак је заћутао, док га је она неповерљиво посматрала.

— Ради се о вашем брату. Њему је потребно више него што ви можете да му пружите. Тиме што сте продали своју Маб нећете бити у могућности да га пошаљете у Немачку. А то је баш оно што му је неопходно; то су казали његови лекари. Дакле, ја желим да га пошаљем у Немачку и да пружим прилику том немачком чудотворцу да покаже своју вештину.

— Ах, кад би то било могућно — рече она готово не дишући, али без икакве љутње. — Али то није могућно, ви то добро знате. Ја не могу примити новац од вас...

— Чекајте мало, — прекиде је Дејлајт. — Зар ви не бисте примили чашу воде кад бисте умирали од жеђи? Да ли бисте можда пребавили томе човеку да вам помаже из неких рђавих побуда, или бисте се можда запитали шта ће свет на то рећи?

— Али то је нешто сасвим друго — рече она.

— Госпођице Мејсон. Избијте ви себи из главе те чудне погледе. Ваш појам о новцу, то је најсмешнија ствар коју сам икада

видео. Претпоставимо да се оклизнете низ неку стену, зар не би било потпуно исправно да вам притекнем у помоћ и пружим вам руку? Уосталом, у овом предлогу се уопште не ради о вама. То је помоћ коју пружам вашем брату, — иста онаква помоћ какву бих му пружило кад би се оклизнуо и пао. А зар је правиан ваш став у овом случају. Лепа би то била сестра која би дотрчала и задржала ми руку, а њега пустила да падне низ стену. Да би спасао своју ногу, њему је потребно да оде у Немачку, и то је баш помоћ коју му ја пружам. А ви, због неких ваших погрешних схватања, стојите на путу оздрављења вашег брата. Ви сматрате да ја хоћу да му помогнем једино због вас, да је све то само моје удварање. Ја нисам никада тражио од вас да се удате за мене, а кад то будем учинио сигурно нећу покушати да купим ваш пристанак. Кад буде томе време, ја ћу вам то питање поставити отворено, без околицења.

Дедино лице поцрвене од срибе.

— Кад бисте знали како сте смешни, не бисте о томе даље говорили, — прекиде га она. — Стално ми причате о томе како ме још нисте запосили. Ја то и не очекујем од вас. Ја сам вам такође од првог тренутка ставила до знања да немате никаквих изгледа. А ви ми и поред свега тога непрестано претите како ћете ме једног дана упитати да ли хоћу да пођем за вас. Питајте ме сад, одмах, и ја ћу вам одговорити, и ствар ће бити свршена.

Он ју је гледао замршљено, са искреним дивљењем.

— Жао ми је, госпођице Мејсон, али се не усуђујем да вас то упитам, — рече он са смешном озбиљношћу. — Сем тога, као што сам вам већ рекао, ја сам још невест у тим стварима. Досад се нисам ником удварао и бојим се да не погрешим.

— Али ви непрестано грешите, — узвикну она. — Никад се ниједан човек није удварао једној жени на тај начин што јој је претио брачном понудом као мачем над главом.

— Никад више нећу то чинити, — рече Дејлајт помириљиво. — Уосталом, удаћили смо се од теме нашег разговора. Ви треба да се склоните с пута и да омогућите вашем брату да оздрави. Хоћете ли ми допустити да га видим и да о томе с њим говорим? Ја ћу му учинити обичан пословни предлог. Помоћи ћу му да оздрави, а он ће ми касније вратити дуг с каматама.

Она је још оклевала.

— Запамтите, ја ћу сам отићи к њему.

Он је мушкарац и ја ћу се с њим лакше споразумети него с вама. Посетићу га сутра после подне.

XVIII

Прошло је пуних шест недеља, а он Деде није видео негде сем у канцеларији и одлучно се савлађивао да јој не приђе. Али, седме недеље савладао га је чежња за њом. Напољу је беснела олуја. Дувао је јак југоисточњак, а плусак за плуском изливао се над градом. Никако није могао да одвоји своје мисли од ње. Пред очима му је непрестано лебдела њена слика како седи крај прозора и везе. Најзад, потстакнут смелом одлуком, нађе број Дединог телефона и позва је.

Убрзо зачу глас који је толико желео да чује.

— Треба нешто да вам кажем и хоћу због тога да вас посетим, — рече. — Нисам хтео да дођем без вашег знања, па сам вам се зато јавио телефоном.

— Шта се догодило? — чуо се њен глас. — Рећи ћу вам кад дођем, — одговори он.

У близини Дединог стана заувати кола и пешине се упути великој троспратној кући у Берклеју. Док се пео уз степенике, наједном је почео да оклева, али се у следећем тренутку савладао и одважно притиснуо дугме звонцета.

Она му је сама отворила врата и поздравила се с њим. Он остави капут и шешир у претсобљу, а потом је упита куда да пођу.

— Овде је друштво, — рече она, показујући на салон из кога се чуо бучан жагор младих људи, а кроз отворена врата Дејлајт је угледао неколико студената. — Илемо у коју собу.

Она је ишла напред и отворила једна врата на десној страни. То су уствари биле две собе у једној: једна у коју је Дејлајт ушао, очигледно соба за рад, и друга, коју је такође могао да види, спаваћа соба. Сем једног храстовог тоалетног сточића, са читавом збирком чешљева, четка и разних женских ситница, и једног широког дивана с ружичастим покривачем, у њој није било никаквог другог знака по коме би се могло закључити да је то спаваћа соба. Дрвени под није био застрт ћилимима, али је на њему угледао неколико вучјих крзна. Од свих ствари у соби нарочито му је пала у очи статуа Венере, која је стајала на клавиру, а иза ње на зиду, као позадина, налазило се једно прекрасно пумино крзно.

Сама Деде је ипак оставила на њега најјачи утисак. Он је био навикао да је гледа у хаљинама и костимима које је носила у канцеларији, или у јахаћем оделу од баршуна на излетима, и зато га је необично изненадно њен изглед. Овде, у собама у којима је живела, обучена у меку домаћу хаљину, била је много нежнија и виткија; била је и сама део ове пријатне атмосфере, пуне тишине и лепоте. Док ју је тако гледао, потпуно га напусти стрпљење и обзирност у понашању. Најкраћи пут до циља угледао му је сувише спор и није био свестан да је то најмање успешан пут који је могао да изабере.

— Слушајте, — рече он дрхтавим гласом. — Има једна ствар коју никако не бих могао да учиним, а то је да вас запослим у канцеларији. Зато сам дошао овамо. Деде Мејсон, ви сте ми потребни; ја не могу без вас.

Док је говорио, прилазио јој је све ближе, док су његове црне очи пламтеле жарком ватром. Она изненађено устукну и ухвати његову руку којом је покушао да је загрли. Хтела је да нешто учини или каже чиме би отклонила ову неугодну ситуацију, али ништа паметно није умела да смисли. Осети само чудну жељу да се смеје. Осећала се све више као човек који се смртно уплашио од напада грозног разбојника, а наједном се показало да је то уствари био миран пролазник који је само желео да се распита колико је сати.

— Наставиће се —

О свему и свачему

Текст и цртежи Паула Ф. Берданијеа

Алдине

АЛДИНЕ КОЈЕ СПАДАЈУ МЕЂУ НАЈСТАРИЈЕ ШТАМПАНЕ КЊИГЕ, ДОБИЛЕ СУ ИМЕ ПО АЛУСУ МАНУЦИУСУ, ВЕНЕЦИЈАНСКОМ ШТАМПАРУ ИЗ XV ВЕКА. ЊЕГОВ ЗАШТИТНИ ЗНАК, КОЈИ ЈЕ УТИСКИВАО НА СВАКУ СВОЈУ КЊИГУ, БИО ЈЕ ДЕЛОВИ ОБАВИЕН ОКО КОТЛЕ.

Њуле светње

ОКО 280 ГОДИНЕ ПРЕ НАШЕ ЕРЕ ГРИЦИ СУ У РОДОСКОЈ ЛУЦИ ПОДИГЛИ 30 МЕТРА ВИСОКУ СТАТУУ АПОЛОНА КОЈИ ЈЕ У РУЦИ ДРЖАО УПАЉЕНУ БАЊУ. ТА КОЛОС-СТАТУА СМАТРАНА ЈЕ ЗА ЈЕДНО ОД СЕЏАМ СВЕТСКИХ ЧУДА, АЛИ ЈЕ УСТВАРИ МНОГО ЗНАЧАЈНИЈА ПО ТОМЕ ШТО СЕ МОЖЕ СМАТРАТИ ПРЕТОЧНОМ КУЛА СВЕТИЊА

Руже за младе

СТАРИ ГРИЦИ СМАТРАЛИ СУ РУЖУ НАЈЛЕПШИМ ЦВЕТОМ И СИМБОЛОМ ЛЕПОТЕ И СРЕЋЕ. ПРЕ УДАЈЕ ДЕВОЈКЕ СУ ЖРТВОВАЛЕ ПО ЈЕДНУ БЕЛУ РУЖУ БОГОВИМА ДА БИ БИЛЕ ВЕЧНО СРЕЋНЕ И ЛЕПЕ. ОД ТОГА СЕ, ДОЦНИЈЕ, РАЗВОЈ ОБИЧАЈ ДА СЕ МЛАДАМА ПОКЛАЊАЈУ БЕЛЕ РУЖЕ И ДРУГО ЦВЕЊЕ.

Саксофон

ПРВИ САКСОФОН ЈЕ ПРЕ НЕШТО ВИШЕ ОД ЈЕДНАДЕСЕТ ДЕЦЕНИЈА ИЗРАДИО БЕЛГИЈАНАЦ АДОЛФ САКС, КОЈИ ЈЕ ЖИВЕО У ПАРИЗУ. У ПОЧЕТКУ ЈЕ ТАЈ ИНСТРУМЕНТ, ЗАЈЕДНО СА САКСОКОРНОМ, КОЈИ ЈЕ ТАКОЂЕ ИЗУМЕО САКС, БИО ЈЕДАН ОД НАЈВАЖНИЈИХ ИНСТРУМЕНАТА У ВОЈНОЈ МУЗИЦИ, А ТЕК ДОЦНИЈЕ ПОЧЕО ЈЕ ДА СЕ УПОТРЕБЉАВА У ОРКЕСТРИМА МОДЕРНЕ МУЗИКЕ.

Њуцање чашама

У СТАРА ВРЕМЕНА, КАД БИ СЕ НЕКОМ НАЗДРАВИЛО И ЧАША ИСПИЛА, БИЛО ЈЕ УБИЧАЈЕНО ДА СЕ ОНА РАЗБИЈЕ — ДА СЕ ИЗ ИСТЕ ЧАШЕ НЕ БИ ВИШЕ НИКОМ НАЗДРАВИЛА. ДОЦНИЈЕ ЈЕ ТАЈ ОБИЧАЈ ЗАМЕЊЕН КУЦАЊЕМ, ЈЕР СЕ ПОКАЗАЛО ДА ЈЕ СУВИШЕ СКУПО УВЕК РАЗБИЈАТИ ЧАШЕ, ШТО СЕ И ДО ДАНАС ЗАДРЖАЛО.

Руковање

ОБИЧАЈ РУКОВАЊА СМУВАО СЕ ИЗ ВЕОМА ДАВНЕ ПРОШЛОСТИ, КАДА СУ ГОТОВО СВИ ЉУДИ НОСИЛИ НЕКО ОРУЖЈЕ. РУКОВАТИ СЕ С ЧОВЕКОМ КОГА БИ СРЕЛИ НА ПУТУ, ЉУДИ СУ СМАТРАЛИ ДОКАЗОМ МИРОУБИВОСТИ. ПРУЖАЊА СЕ УВЕК ДЕСНА РУКА ДА БИ СЕ ПОКАЗАЛО ДА У ЊОЈ НЕМА ОРУЖЈА.

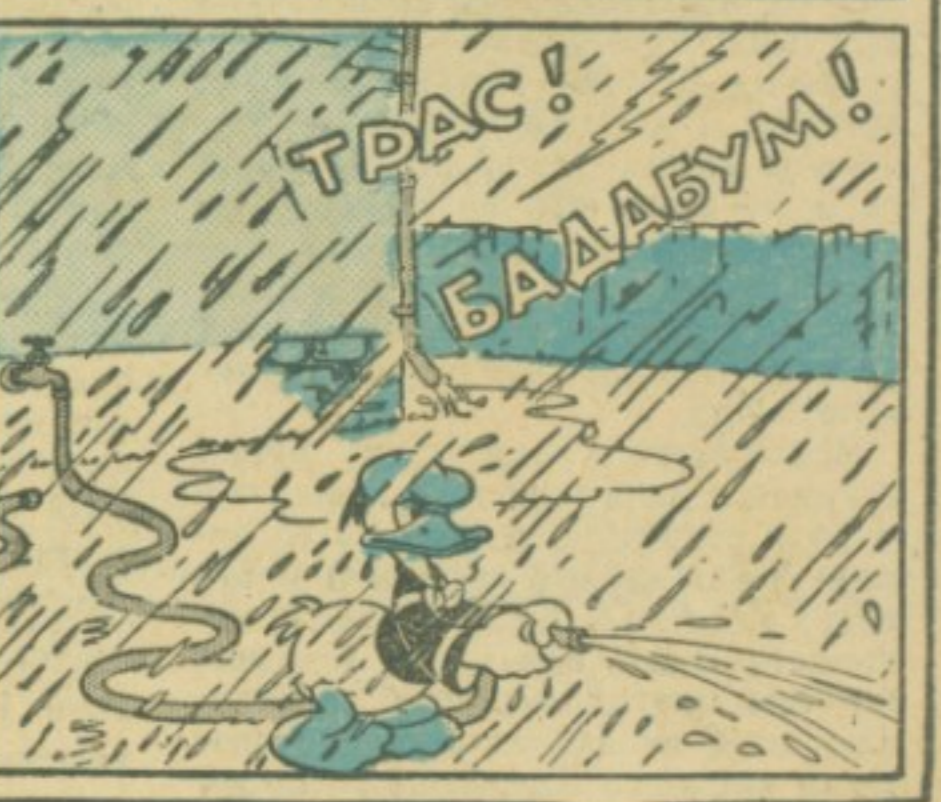
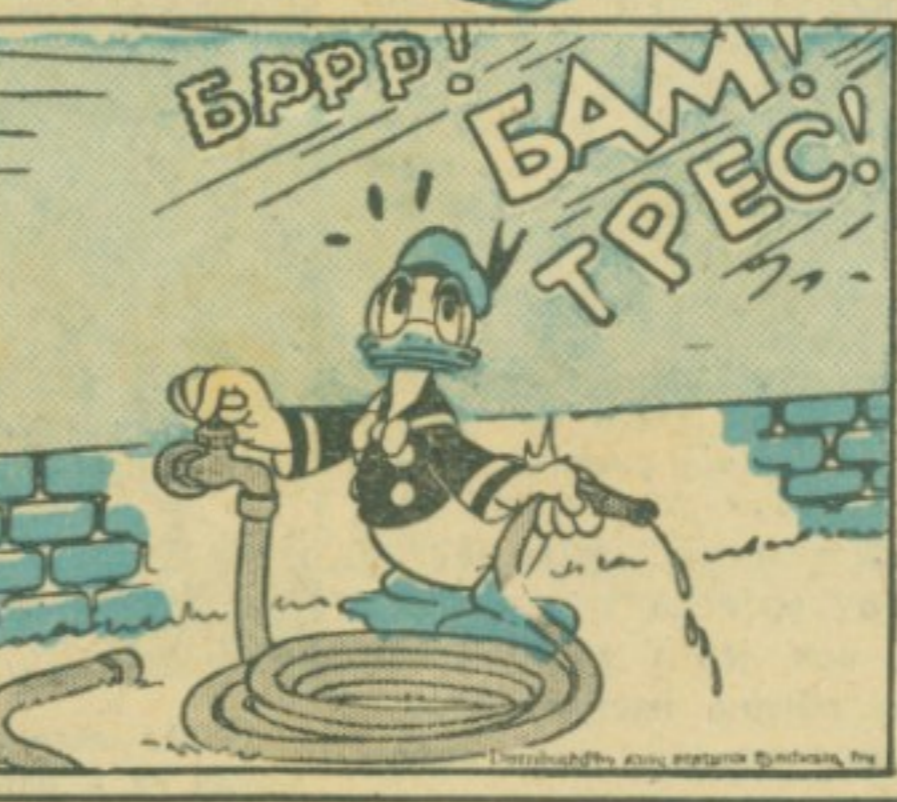
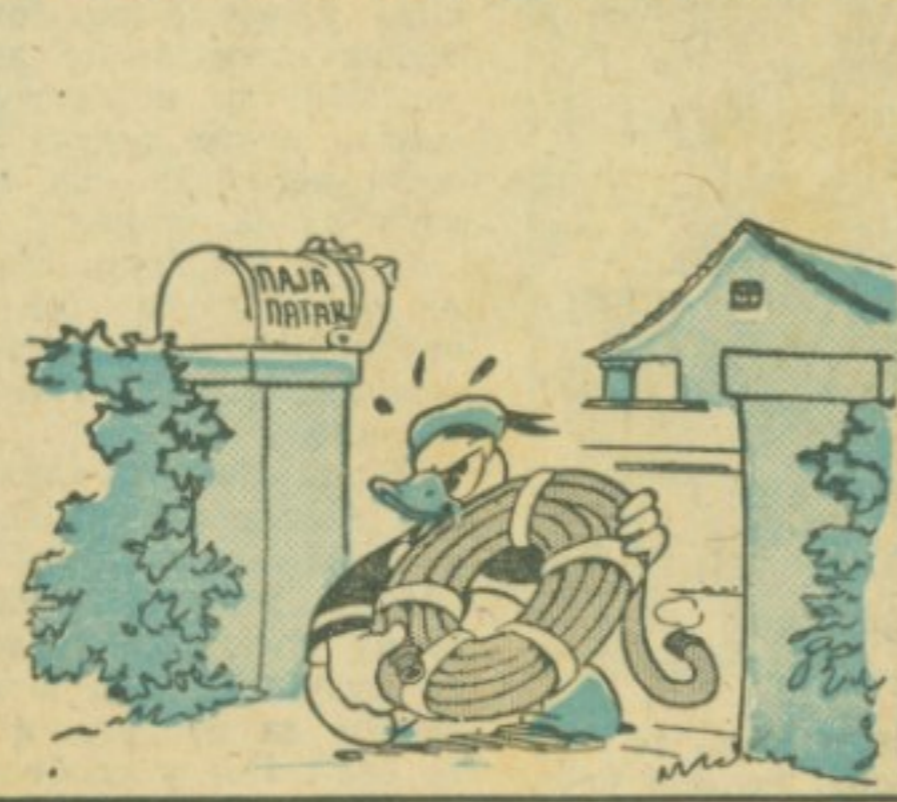
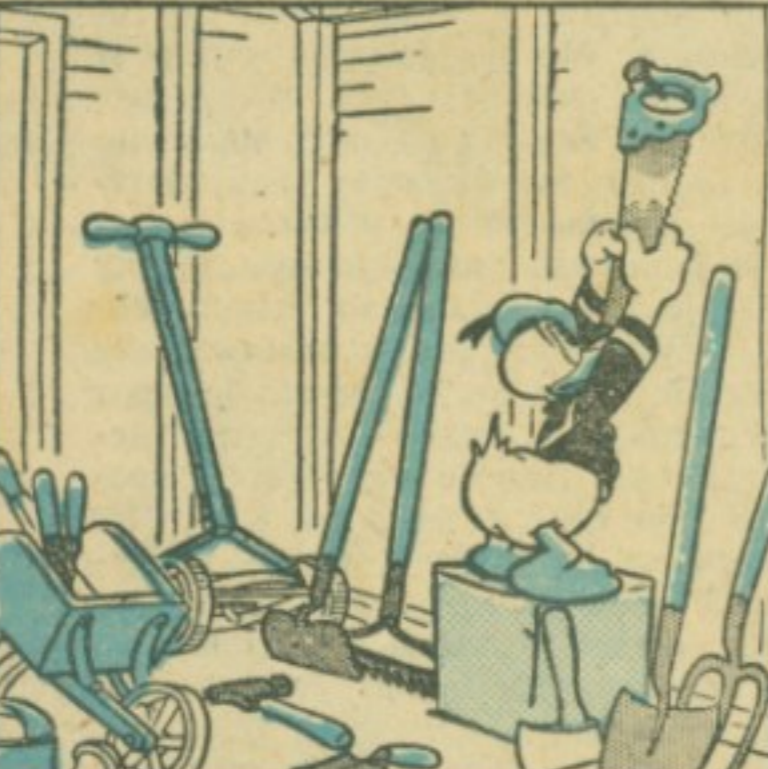

ТРИ ПРАСЕТА

ОД ВОЛТА ДИЗНИЈА

МИО, МАИ ЛАГАТИ!...

ШАРОЛИКИ СВЕТ

ОД ПАНАМСКОГ КАНАЛА ДО ОГЊЕНЕ ЗЕМЉЕ

Кроз Панамски Канал сваког дана пролази просечно по четрдесет прекоокеанских бродова. Најмодерније електричне локомотиве непрестано вуку океанске ципове из устава у устава, а најсавременија постројења за хлађење само делимично олакшавају живот белом човеку у том жарком, нездравом крају — у каналској зони над којом стражаре амерички војници у ратној spremи. Танке антене вири из њихових ранаца у којима се налази емисиона радио-станица звана „воки-токи“ (што отприлике значи: штај и обавештавај).

Свага неколико километара према југу, дуж овог уског воденог пута који спаја Атлантски са Тихим Океаном, протеже се једна непрегледна трака, — ту почиње прашума: влажна, мрачна, тајанствена, беспутна — 320 километара пространа тропска џунгла.

Панамски шешири не праве се у Панами

Нико до данашњег дана није могао да објасни зашто се шешири од сламе изванредног квалитета налазе у панамским шеширима. У самој Панами њих ретко ко носи, а уколико их и има они се увозе — из Еквадора, у чијем јужном крају једно велико индијанско племе живи скоро искључиво од плетења тих шешира. За израду једног шешира, вештом раднику потребно је око недељу дана. Вредност готовог производа не одређује се толико по

квалитету сламе колико по начину плетења, односно по томе колико уплетених чворова има у једном квадратном сантиметру.

У суседству овог племена, на североисточном језику перуанске територије, увучено између Еквадора, Колумбије и Бразилије, живи већ стотинама година индијанско племе Јиваро. До овог племена може се доспети само на мази или коњу, и то преко такозваних „коњских степеница“ које представљају једини пут уз падине тог дела Кордиљера. Свака степеница висока је толико да коњ једва може да је закорачи. Од копита, која вековима газе по овим степеницама, оне су већ толико издубљене да се за време кишног периода напуне водом која досеже коњу до трбуха.

Птице у лету — сигурна мета

Сви Индијанци с обе стране Кордиљера одлични су ловци. Пушка је код њих још и данас ретка ствар коју има тек понеки поглавица, који је углавном носи као украс. Једино оружје за лов, од кога добрим делом ова племена живе, је једна издубљена, три до четири метра дуга, мотка, у коју се ставља стрелица око чијег доњег краја је намотано једно мало клупче вуле. Вулено клупче чврсто зачепи шуљину мотке и довад гада „пуца“ на тај начин што снажно ду не кроз цев, тако да стрелица излети као из праве пушке. Свака птица у лету је за Јиваро-Индијанца сигурна мета.

Мозаик овог чудног, шароликог краја света, између Панамског Канала и Огњене Земље, које раздваја пут дуг десет хиљада километара, састављен је од бескрајних предела и бескрајне пустиње, земље хладних ветрова који леде срж у костима и рушевина градова давно изумрлих индијанских племена од којих су остали још само њихово име и трагови њихове високе културе.

Светска чуда

На томе путу могу се видети небројане лепоте које је створила људска рука или природа, а многе од њих могле би се уврстити у ред „светских чуда“.

Већ више од осам стотина година многи друмови старих Инка пркосе зубу времена. Али, нарочито добро су се одржала два, скоро паралелна, друма: „Краљевски друм обале“ и „Краљевски друм брда“, од којих је сваки дугачак по 4.500 километара. Они се и данас налазе у одличном стању, ма да их већ вековима нико не поправља. По њима је и данас удобније возити се аутомобилом него по, тек пре неколико година изграђеном, Панамском друму, који је на многим местима већ пропао.

Дуж „Краљевског пута брда“ одржали су се многе друмске механе и склоништа за гласоноше. У давно време они су трчећи преносили вести из места у места, а штафетну службу везе од једног до другог краја друма обављали су за двадесет дана. Ту исту раздаљину од

неких четири и по хиљада километара аутомобил од сто коњских снага обично предази за 22 возна дана.

Око 200 километара североисточно од града Куска, старе престонице Инка, уздиже се покрај самог друма чувени зид Сачахуамај, изграђен од огромних каменних блокова. Све до данашњег дана није се могло наћи објашњење на који су начин ти огромни каменни бло-

На врху овог брда некада су се приносили жртве. Када су, освојивши Перу, Шпанци почели систематски да лвачкају злато, они су ток једне реке скренули на Степенасту пирамиду, верујући да се и у њој налази скривено благо. Нису се преварили. Један део пирамиде вода је оборила, а у рушевинама Шпанци су нашли златног и сребрног посуђа у вредности од преко 800.000 дуката.

Глечер и прашума

Споменници из давних времена ишчезавају скоро потпуно чим се пређе из Перуа у Чиле. Одатле па до крајњег југа јужноамеричког континента има још неколико хиљада километара пута који води кроз занимљиве пределе. Оно што свакога ко тим путем прође највише изненади свакако је огроман

кови били изрезани, пренесени и уграђени. Познато је само толико да су још претходници Инка умели да спиралноју неку легуру бабра која је била тврђа од челика.

Многе старе куће у центру Куска саграђене су на темељима зидова подигнутих у доба Инка. На остацима некадашњег храма сунца, Шпанци су за време своје владавине подигли велелепну катедралу. Приликом земљотреса 1949 године катедрала се потпуно срушила, док су се прастаре зидине и даље одржале.

Степенаста пирамида — ризница злата

„Краљевски друм обале“ води читавих 3.000 километара кроз жарке пределе у којима годинама не падне ни кап кише, кроз некадашње царство давно изумрлог индијанског племена Химу. Овај народ потпуно је изумро, али је човечанству оставио своје тековине од трајне вредности. Једно од њих је дуго потсећати на постојање Химуа бесумње је чувена „Степенаста пирамида“: огромно брдо изграђено од непечених цигала.

глечер који захвата добар део Јужне Патагоније. Величанствени ледени колос, дуг 370 километара а висок до 100 метара, налази се свега на 120 метара надморске висине. Пут до овог леденог цина води кроз прашуму која се, зелена и густа, протеже све до самих плаваксто-белих ледених хридина. Ледена белина и прашумско зеленило ту се скоро сударају. То је занимљива игра природе, која је у једном крају земље чуда, Јужне Америке, спојила југ и север.

Последњих година у прекоокеанском саобраћају све се више осећа потреба за путничким авионима који би до својих далеких циљева стизали не спуштајући се испод аеродрома да би се снабдели горивом. Због тога су многа ваздухопловна друштва почела озбиљно да проучавају могућности да се авион снабде горивом за време лета.

виона у други био је прилично компликован и опасан. Наиме, авион који добива гориво морао је знатно да успори брзину и смањи предвиђену висину лета. Међутим, једно америчко друштво израдило је недавно нову нараву за тенковање у ваздуху која је много једноставнија и практичнија од свих досадашњих. То је цев кроз коју тече гориво из једног авиона у други и која је, за разлику од досадашње, крута, док на једном крају има два крилаца за управљање. За време преузимања горива помоћу ове нараве потребно је да оба авиона лете истом брзином, та

ко да авион који добива гориво буде испод оног који га горивом снабдева. Само претаканье врши се на тај начин што се из горњег авиона спушта цев према специјално конструисаном отвору на горњој површини доњег авиона. Један члан посаде те „летеће бензинске станице“ помоћу кабла привезаног за доњи крај цеви и крилаца за управљање у стању је да за свега неколико секунди убаци цев у отвор за бензин доњег авиона. После тога врши се претаканье које специјалне пумпе толико убрзавају да из горњег авиона пребаци за свега неколико минута у доњи авион 10.000 литара течног горива.

Ова најновија „летећа бензинска станица“ претставља за цивилизни ваздушни саобраћај врло значајан напредак. Она омогућава успостављање директног експресног саобраћаја између најудаљенијих континената. Осим тога постала су непотребна сва спуштања ради добијања горива, а повећана је и безбедност ваздушног саобраћаја за који спуштање и узлетање по ноћи, магли и невремену још увек претставља опасност.

134 МЕТРА

ИСПОД ВРХА МОНТ ЕВЕРЕСТА

Вест о подухвату швајцарских алпиниста поново је заинтересовала свет

Пре два месеца једна швајцарска експедиција, састављена од искусних алпиниста, прихватила се тешког и опасног задатка да савлада највиши врх на земљиној кугли — Монт Еверест. Она је изабрала јужни пут, који су због његове непроходности избегавале све раније експедиције, и почетком маја савладала једну од најозбиљнијих претпрека — злогласни Кумбу-глечер, који се са стоји од безброј високих ледених хридина и дубоких провалија. Колико је то био тежак потхврт види се и по томе што су чланови експедиције морали да изграде преко провалија двадесет висећих мостова од конопца и да преко њих пребаци око 1500 килограма разног материјала.

намере и да се већ налазе на путу за Швајцарску. Најзад, мучно ћутање било је прекинуто телеграмом од 28 маја, у коме се каже: „Пошавши из логора број 7, који се налази на висини од 8400 метара, једна наша група успела је да стигне до самог јужног врха Монт Евереста“. На тај начин, швајцарским алпинистима пошло је за руком да допру до висине до које ниједан човек досад није стигао. Јужни врх Монт Евереста висок је 8706 метара, а то значи да су им до главног врха остала још само 134 метра.

СКРИВАЛИЦА

Поред девојчице и кове, на овој слици су и њен отац, мајка и брат, и један цак вуле. Ако боље загледасте лако ћете их пронаћи!

После вести о овом успеху, пуних осамнаест дана ништа се више није чуло о експедицији. Било је то ћутање пуно кобних слутњи и различитих нагађања. Да ли су смели алпинисти живи, или их је задесила судбина многих њихових претходника који су заувек остали у снежним висинама Хималаја? Неки листови су чак тврдили да су чланови експедиције одустали од своје

Знајте ли СВЕ О НОЈУ ?

Прво чега се сетимо кад се помисли на ноју јесте опште позната прича да ноја, када се уплаши, сакрије главу у песак и задовољно мисли да се добро сакрио. Прича се, чак, да у том случају човек може да му приђе, да га лако ухвати или да му почупа скупце перје.

Зоолози сматрају да би појева давно нестало кад би у слободи, „гутао све“ као што то чине у зоолошким вртovima.

Уствари нико још досад није видео ниједног ноја, било то у зоолошком врту или у слободи, који на овај начин „бежи“ од опасности. Ма да зоолози сматрају да је ноја заиста глупа птица, они тврде да његова глупост ипак није толика да би пред непријатељем скривао главу у песак.

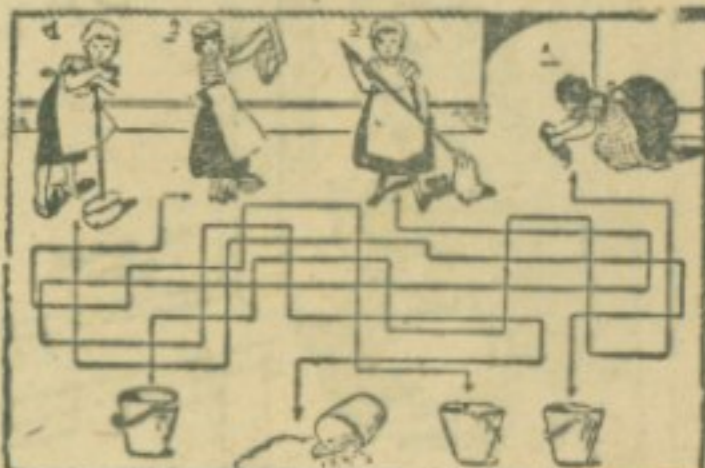
И још нешто о ноју: у људско његовог јајета може да стане осам наест крупних пловчијих јаја.

Ноја заиста има једну навику која је послужила као основ овде веровању: кад примети неку опасност, ноја легне, приљуби врат уз земљу и будно посматра непријатеља. Ако је непријатељ слабији, он се с њим бори, а ако му се учини да је јачи, он — побегне. А како је ноја једна од најбржих птица-тркачица, у стању је да претрчи за један сат око 80 километара.

Ноја често напада човека, нарочито у време кад он и његова жена наизменично леже на јајима. Међутим, ноја, као и медвед, не напада никад човека који се, лежећи непомићно на земљи, претвара да је мртав.

Да ли ноја „гута све“? Тачно је да ноја прогута све што му се пружи, али то не значи да његов желудац може без озледе све да поднесе.

КО ЈЕ ПРОСУО КОФУ ВОДЕ ?

Пошто је ноја глупа птица — или можда има сувише поверења у људе — он није у стању да изабере између „посластица“ које му посетници зоолошких вртova нуде, оне које може без опасности да прогута, и заиста „гута све“. Ноја у слободи никад неће прогутати нешто што може да га озледи.

Четири вредне сестре чисте и перу кући. Једна од њих просула је своју кофу с водом. Погодите која је, а затим погледајте да ли сте имали право!

ЗБОГ ЗУЛУМА аја и бејова

У земљу победена четири директа, на дирекцима греде, а преко греда пребачен бос и гологлав човек испод кога гори ватра. Човек мице главом лево и десно да га пламен не захвати, гуши се, плаче од дима, и тако све док у несвест не падне.

Тако су Турци кажњавали босанске селачке-кмете који нису могли или нису хтели да плаћају порез. Једно такво „димљење“ посма трао је у селу Бушевићу, код Босанске Крупе, један малишан чије су ноге биле ишпаране опекотинама од ватре коју је на пашњаку, код стоке, увек ложио. Због тих „испечених“ ногу малишан је и добио надимак — Пеција. Под тим надимком, он ће, доцније, ући у народне песме и у историју устанака и ратова које је Босна водила за своју слободу.

Први сукоб

Селачке је расло и гледало: одно се бегови трећину жита које нису ни сејали ни обрађивали; селачи морају да им бесплатно косе ливаде, да их снабдевају дрвима за зиму, да им уређују баште око чардака.

— Натраг! — планили су кмети у селу Ивањској код Крупе, у јуну 1858 године, на Турке који су били дошли да им одузимају жито.

Турци се одупру, али раја се лати за коље, мотике и шове, па уз силну вику и шкргут зуба врати и сатера Турке у саму Крупу. Испред селача, у стону за Турцима, јуришао је Петар-Пеција Петровић, младић из Бушевића. Буна! Не при знају кмети ни бега ни цара.

По крајини, с пушчевима кремечача, пуче и песма:

У хиљаду и осмој ототини
И педесет и осмој години
Подиком се Петровић Пеција,
Подиком се, оде у хаџуке,
Због зулума аја и бегова,
Који хоће да им се робује,
А Пеција робовати неће.

Са песмом, испред Пеције, ишла је по народу и прича о њему: да му турски куршум ништа не може, да он из свог појаса истреса олово као зрње пасуља.

Буна захвати и Кнеш-Поље, простор под Козаром, између Босанског Новог, Костајнице и Дубице. Борбом руководи Пеција, али — не задуго. Турска војна сила, помоћу та башибозуком, убрзо угушује устанак и Пеција се пребацује преко Уне, на аустријску страну. Скривен код једног свог познаника, очекивао је боље и погодније дане за наставак борбе.

Али, аустријске власти открију га и — предају Турцима. Доводе Турци Пецију пред кармекама — среског начелника, овај га гледа, па не упитати:

— Колико си Турака убио?

— Деведесет и осам! — дочека Пеција као из пушке. — Али, од тога сам само два честита мухамедовца убио, а остали су сасе хуље и кукавице били. Да су прави мухамедовци били, не би безаконје чинили, јер то ни ваша ни наша вјера не допушта.

Турци, срећни што им је Пеција пао у руке, везују га и спроводе преко Бихаћа, Јајца и Травника у Сарајево, а одатле у Цариград. Тамо падне пресуда — на смрт, али погубљење да се изврши у Босни.

Повратак у Босну и — бекство

Враћају Пецију у његову Босну, од града до града, од хана до хана. Споро он иде, јер у једну ногу био је повређен и добро је храмао. У близини Ужица замоли он своје пратиоце да се који дан задржи код једног извора топле воде — да би он ону ногу могао да испари и залечи. Пратиоци пристану, а наш Пеција искористи погодан тренутак и, онако хром, побегне.

Дође у Крагујевац и запосли се као стражар у фабрици оружја.

Ту остане све до 1875 године, до — новог устанка у Босни, па опет похита у своју Крајину, у окршај с Турцима. Возећи се уз Саву, слушао је писку и лелек народа из Босне и неколико пута искакао је из кола с намером да заплива реком да би што пре насрнуо на Турке, али човек који је с њим путовао умиривао га је и једва задржао.

По Крајини опет праште кремечаче и пламте беговски чардаци, а ноћу, по брдима, горе ватре у ланцу који означава ослобођену територију. Понестаје мушницје и устаници морају да је доваљају из Београда, од Одбора за помагање устанка.

У септембру 1875, један велики товар пушака и муниције доведен је у село Гапаницу, на левој обали Саве, а одатле пребачен на десну обалу, у Босну. Турци сазнају за то и навале баш у тренутку кад је оружје истоваривано на обалу. Раз

вије се жестока борба, Турци халачу и јуришају, устаници им влтром одговарају.

Погибија

Видећи да би и људи и оружје могли пасти Турцима у руке, Пеција нареди да се пушке опет утоваре на сплав и врате на леву обалу Саве. Устаници то ураде под кишом турских куршума. Да би Пецију сачували, Крајиници су га

својим грудима заклањали и — један по један падали.

Тако се превезу преко Саве. У тренутку кад је ступио ногом на земљу, Пеција се окрене и довицке Турцима:

— Платите ми за ово!

У том тренутку, турско зрно смртно га погоди.

Борба се наставила, а Крајиним прошао шапат — да Пецију није олово убило, него пушка пиеницом набијена.

ЛОВИЦИ ПОД ВОДОМ

Има већ неколико година како један нови спорт осваја свет. Његова драг је у томе што човеку омогућава да пушком лови рибу у дубинама мора.

Први разговор са неким ловцем који се бави том врстом лова изгледа као прича даровитог писца фантастичног романа. Ако човек стави на очи ловачке наочари и зарони у море, пред њим ће се указати нов и диван свет. Мали комад стакла који је помоћу гуме причвршћен уз лице омогућава да се у бистрој морској води види доста јасно. Тек тада човек може да закључи колико су његове претставе о свету риба биле сиромашне. Затим га запањују облици стена, дна, растине и морске животиње, њихови покрети и нарочито боје. То је оно што овом спорту даје лепоту коју други спортови немају.

Опрема подводног ловца

Подводни ловац је наоружан пушком из које се помоћу гумене или челичне олуруге избацује харпун. Поред пушке, наочари за роњење су најважнији део ловачево опреме, јер без њих он у води не би могао да види. Нарочита гума на пераја која ловци навлаче на ноге као чарапе омогућавају им да брже пливају. Са њима би сваки просечан пливач могао да обори многе пливачке рекорде.

Понеки ловац носи на каноу и ловачки нож, који му више служи да би са дна отсекао неки сунђер.

У свим књигама о подводном лову саветује се да мурина треба да гађају само они ловци који су сигурни да ће је погодити у главу.

Данас је Ханс Хас, родом из Беча, један од најпознатијих подводних ловаца у Европи. Он је још 1938 године почео да се бави овим спортом и до сада је обишао многа мора и у њима ловио. У три књиге он је изнео своја запажања и искуства о овом спорту. Нарочито су

занимљива поглавља у којима говори о лову у Кипарском Мору, јер је тамо често нападао на ајкуле.

Сусрет с ајкулом

Он прича да је једнога дана, док се његови другови ловили рибу, с филмском камером роњо за њима. Одједном се из морског плавет нила, на једног од његових другова, устремила велика ајкула. Ловац се ужасно уплашио од те морске немани, али је ајкула изненада окренула и опет отпловила у дубину. Ханс Хас је све то снимио.

Код нас се овај спорт јавио у лето 1939 године, прво у Дубровнику. Браћа Мате и Иво Штакула први су почели да се баве подводним ловом. Они су данас сигурно најбољи ловци на нашој обали. Они одлично роне и могу да се спусте на дубину од 20 метара.

У Дубровнику је у јесен 1949 године Иво Штакула уловио досад највећу рибу. Једнога дана он је пошао у лов око Лопуда. Рибари су мрежама хватали орхане. Иво их је видео, узео пушку, за коју је везао харпун челичном жицом, а њу за руку. Једном руком држао се за стену а главом је загнурио у воду очекујући да орхане нађу. Није дуго чекао. Убрзо му се приближило једно велико јато крупних риба. Он је одабрао орхану која му се учинила тешка око 20 килограма. Кад му се риба приближила на око два метра (она је врло радознала и плива право према ловцу), он је напанично и пробо је харпуном. Рањена орхана је као стрела запливала према пучини, али Штакула није испуштао пушку из руке. Риба га је вукала, а он је из свег гласа звао у помоћ. Рибари су снажно зашлепали према њему. Када су га стигли, био је већ 50 метара удаљен од стене, исцрпљен борбом са орханом. Прво је дошао рибарима пушку за коју је његов лов био чврсто везан, а затим се попео у чамца. Уловљена риба била је тешка 26,5 килограма.

ЗАНИМЉИВА ИСТОРИЈА укрштених речи

Тешко је наћи човека који никад није решавао укрштене речи. Па ипак, сама историја укрштених речи, како се до њих дошло, није много позната. А та историја није незанимљива.

Једнога дана Артур Вин, уредник забавног додатка једног великог њујоршког дневног листа, дуго је тражио неку занимљивост да њоме испуни мали преостали простор на последњој страни. Најзад му је пало на ум да за своје читаоце, састави један кратак ребус. Узео је једну мало необичнију реч, поделио је на слова и за свако слово наптрао по један квадратик. Квадратиће је требало испунити према онису који је Вин израдио за свако слово.

Вин није био много задовољан новим ребусом. Међутим, он је сутрадан по изласку новина добио велики број одговора. Читаоци су у својим писмима тражили да лист и даље доноси сличне ребусе. Нову забаву прихватили су ускуро сви листови у Америци, а касније и у Европи.

Једноставни облици укрштених речи брзо су се исцрпили и постали незанимљиви. Квадрат са четири преграде проширио се на квадрат са пет, па са седам преграда.

Тада се, 1913 године, појавио потпуно нов облик укрштених речи који је назван „дијамантски“. Ребус

Онда се један састављач сетио и „извадио“ средину „дијаманта“. Тиме су могућности нових комбинација и облика укрштених речи постале скоро неограничене.

Могло би се помислити да су прве укрштене речи поникле у Америци, да су најпре тамо постале омиљена забава читалаца и да су се касније распрострле по читавом свету. Ово је само делимично тачно. Артур Вин заиста је направил прве укрштене речи у XX веку и не знајући да су укрштене речи веома стара врста ребуса. Читавих шест векова пре наше ере Кинези су се забављали решавањем укрштених речи. Доктор Франк Визетли тврди да су не само Кинези знали за њих, већ да су се укрштене речи решавали и у Египту на двору фараона Тутанкамона. У његовој гробини пронађени су папируси са укрштеним речима исписани хијероглифским писмом. Неколико таквих папируса чува се и данас у музеју у Каиру. Из Египта су укрштене речи, према тврђењу научника, пренете у Рим, а одатле кроз цело римско царство. У развалинама Помпеје нађени су читави зидови украшени ребусима који претстављају укрштене речи. Слични ребуси нађени су и 1886 године приликом ископавања старог римског града Коринџума.

Римске укрштене речи

Игледа да су са римским царством нестале и укрштене речи. Оне су „преспавале“ много векова и појавиле се изнова тек почетком нашег столећа.

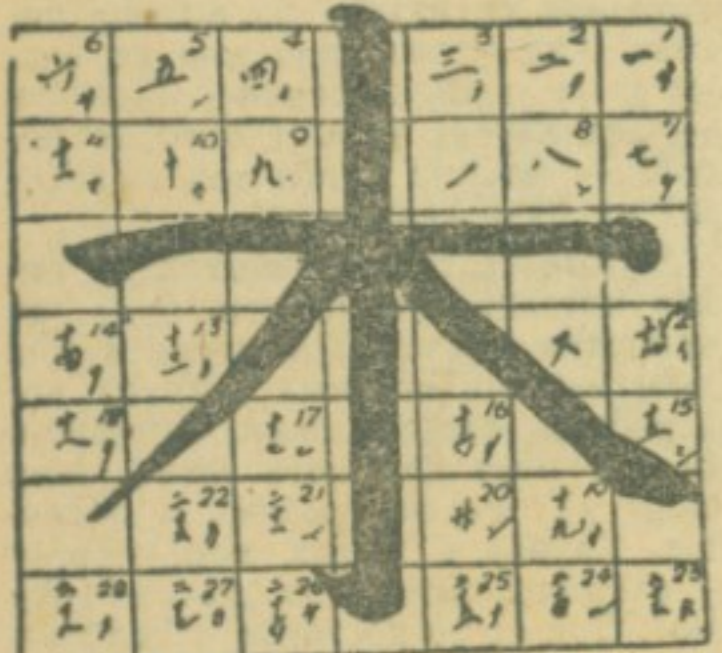
ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК
У ИДУЋЕМ БРОЈУ
ПОЧИЊЕ ДА
ОБЈАВЉУЈЕ

нов роман у сликама
Робин Худ
и његова дружина

према предањима о легендарним одметницима из Шервудске Шуме, који су се у XII веку борили против обесних енглеских феудалаца, штитећи слабе и потлачене.

У БРОЈУ ОД 5 ЈУЛА
почиње да излази на првој страни и нов роман
Мики Маус
у зачараном хотелу
од Волта Дизнија

у коме се причају шаљиви и узбудљиви доживљаји вашег познанника Мики Мауса на његовом новом послу у једном хотелу у коме се догађају врло тајанствене ствари.

Кинеске укрштене речи

с врка почиње једним квадратом па се шири на три, пет, седам, девет и онда се истим редом сужава. Због тога што има мало речи са великим бројем слова, изгледало је да се даље не може измишљати.

ЗБОГ ЛЕПТИРОВА ИЗГУБИЛИ КОЛОНИЈУ

Држава Викторија налази се на југоистоку аустралиског континента. Она је најпре била енглеска колонија, а касније доминион. Њу је 1770 године открио чувени енглески морепловац Џејмс Кук, а три деценије доцније запосели су је белци. Оно што је најзанимљивије и најчудније у историји ове државе, то је начин како је она дошла у британски посед. То се десило на следећи начин:

Француска и енглеска влада готово у исто време упутиле су, 1802 године, своје бродове да заузму једну област у Аустралији. Француски брод „Природњак“, под заповедништвом капетана Амелена, припео је први у Аустралију. Амелен је освојену област назвао „Наполеонова Земља“.

Неколико дана касније стигао је и енглески капетан Флиндерс на броду „Истраживач“. Он је затекао француски брод у луци, јер је посада била отишла у потеру за рет-

Такo је због лептирова Француска изгубила Викторију, која сада има 2.200.000 становника и површину од 227.610 квадратних километара.

СЕЉАК-ПОБЕДНИК у Маратонској трци

Прва олимпијада

Године 1896. на заузимање Француза Пјера де Кубертена, обновљене су олимпијске игре. Грчка, земља у којој су оне још у VIII веку пре наше ере поникле, требало је да буде приређивач првих обновљених игара. У Атини су извршене све потребне припреме.

Кубертен је нарочито настојао да у програм нових игара уђе и маратонска трка, као сећање на подвиг весника грчке победе на Маратонском Пољу, који је претрчао преко четрдесет километара и пао мртав пошто је обавио свој задатак.

Грци су многу полагали на то да баш они добију маратонску трку, па су неколико месеци пре Олимпијаде почели да припремају своје тркаче. На пробном такмичењу најбољи је био Луис, сељак из околине Атине, који је маратонску стазу дугу 42 километра и 195 метара прешао за три часа и два минута. У њега су полагане највеће наде.

Странци воде...

Двадесет другог априла почеле су олимпијске игре. Преко сто хиљада гледалаца испунило је велики стадион. Сви су нестрпљиво чекали да почне маратонска трка. Тачно у један час после подне, седмаест тркача кренуло је са старта. Сматрало се да за прво место највише изгледа имају Американци Блек и Флак, Мађар Кејнер и Француз Лермус.

Тркачи су пошли у групи, уједначеним кораком, и првих неколико километара нико се није издвајао. Дуж целе стазе, масе света — људи, жене и деца — поклоницима су бодриле грчке такмичаре. Они који нису успели да добију место на стадиону, били су задовољни ако су негде крај друма могли да виде пролазак маратонаца.

После двадесетог километра нагло су се издвојили страни такмичари. Напред је трчао Американец Блек, а десетак метара за њим, раме уз раме, други Американец Флак и Француз Лермус. Остали такмичари били су далеко заостали.

Грк избија на чело

Сунце је све јаче пекло. Врућина је била непоносиљива. Први је поустао Блек. Кретао се све тримије, иако је улагао и последњи делћ снаге да би остао на челу. На двадесет трећем километру био је

потпуно исцрпљен. Скљокао се крај пута и одмах заспао. Поред њега су пројурили прво Флак и Лермус, а неколико минута иза њих и остали такмичари.

Међусобна борба испршла је и Флака и Лермуса. Француз је први попустио и код двадесет осмог километра одустао од трке. Американец је наставио сам, борећи се против умора и врелих сунчаних зракова.

ЗАПИС О ПРВОМ КОЊУ НА МАДАГАСКАРУ

Изгледа данас чудновато, али на Мадагаскару, острву у Индиском Океану које припада Француској, није било коња. И када су Французи једнога дана искрцали првог коња, није те што замислити колико је било изненађење и страх урођеника.

Новој непознатој животињи Мадагаскарци су одмах дали име „Дилан белиш“ што значи „краљ ђавола“. Један запис о томе говори овако: „Командант утврђења Дофен на Мадагаскару, Шанмаргон, за време свог похода појачао је коња који је непосредно пре тога био искрцан у једном новом пристаништу Мадагаскара. Његова појава на коњу изазвала је опште запрепаштење. Дошло је до силног нереди и у тој гужви Шанмаргон је погинуо. Један Мадагаскарац напао је и коња сабљом. Када је задао ударца коњу у слабину и када је потекла крв, видео је да коњ није никаква надземаљско биће... Ипак, требало

Тридесет и пети километар. Иза једног завијутка стаза појавио се Американец Флак. Лице му је било црвено и искривљено од напора, покрети трми. Има још седам километара до циља. Пред њим нема никог, али иза себе већ чује нечије кораке. Свет је одједном живахнуо. Радосни поклаци проломиле су се из стотине грла. Ево, тркач са грчким ознакама приближава се Американцу и прстиже га. Био је то Луис. Одушевљени гледаоци обасипали су га цвећем.

Грк је дугим корацима грабио према циљу. Али, страховити напор који је био уложио да би стигао Американца оставио је трага на њему. Почео је да посрће и да маљтара рукама. Тада су му гледаоци притекли у помоћ. Са хладног планинског извора неко је донео велики суд пун воде и излио га на уморног такмичара. То му је улило нову снагу и он је наставио да трчи.

Победа

Топовски пуцањ са Акропоља објавио је да је први такмичар ушао у град. Ко је? То питање било је на свим уснама. А тала је из хиљаде грла одјекнуо радостан поклик. На улазу у стадион појавио се Луис. Сав прашињав и у зноју протрчао је поред почасне доже. Имао је да оптрчи још један круг. Није га више носила његова снага, него одушевљење масе. Поред њега трчали су организатори Олимпијаде. Само захваљујући томе, Луис је успео да пређе линију циља. Одушевљен аплауз одјекнуо је стадионом. Грк је био победник маратонске трке.

Луис је постао народни јунак. Он је целог свог живота уживао највеће почасти које се једном човеку могу указати.

АНТОЛОГИЈА ИСТИНИХ ЧУДА

„ПЕШИЦЕ“ МОРЕМ...

Када је 1898 године једна флота бродова за лов на китове на Арктику била „заробљена“ од леда, један члан посаде, Џорџ

Тилтон добровољно се јавио да по најстрашнијој зими пође пешнице преко залеђеног мора и потражи помоћ. Он је 146 дана путовао кроз поларну ноћ и сталну олују и приспео, упркос свим препрекама, у Колијајк, где је нашао дедаломце који су пошли у помоћ флоти.

НАЈВЕЋИ КЊИЖЕВНИ ХОНОРАР

Филип Деспорт (1546—1606) био је дворски песник француског краља Анрија III. По краљевој поруци он је написао ову песму:

„Више бих водео да сам се родио без имена и краљевског порекла да бих могао увек да будем уз вас“.

За та три ретка, која је Анри III посветио једној грађанки, Деспорт је добио у посед три имања чија је вредност износила око три милиона динара.

ЧОВЕК ОСУЂЕН НА 150 ВЕКОВА ЗАТВОРА

Децембра 1927 године пивар Ото Нодлинг, из Мајнца у Немачкој, одведен је у затвор на издржавање казне због тога што је прекршио закон о таксама.

Суд га је осудио да плати држави отштету од 82 милиона марака. Пошто је Нодлинг изјавио да казну не може да плати, осуђен је на 14.975 година — јер се за сваки дан проведени у затвору његов дуг држави смањивао за 15 марака.

„СИРЋЕТНА РЕКА“

Вода Сирћетне Реке (Ел Рио Винагре) у Колумбији, у Јужној Америци, је потпуно киселог укуса. Сматра се да кисео укус воде ове реке долази отуда што се у близини налази вулкан Пирасе, око кога има доста соли сумпорне и хидрохлоричне киселине. У Сирћетној Реци рибе не могу да живе.

ПЕСАК У СЕДАМ БОЈА

Кумариска обала код Травајкоре у Индији, прекривена је првеним, мрким, жутом, сребрним, наранџастим, плавим и пурпурним песком.

ПРОЈДРЉИВИ ИМПЕРАТОР

Римски император Вилецијус био је најпројдрљивији човек у историји. Он је за храну трошио дневно 370.000 долара, јер је био велики пробирач и јео само не-

бичну и скупу храну. Он је за један дан могао да поједе хиљаду острига и препуне чиније јела спремлених од језика славуја, пауновог мозга, јетре папагаја и сличних послastiца.

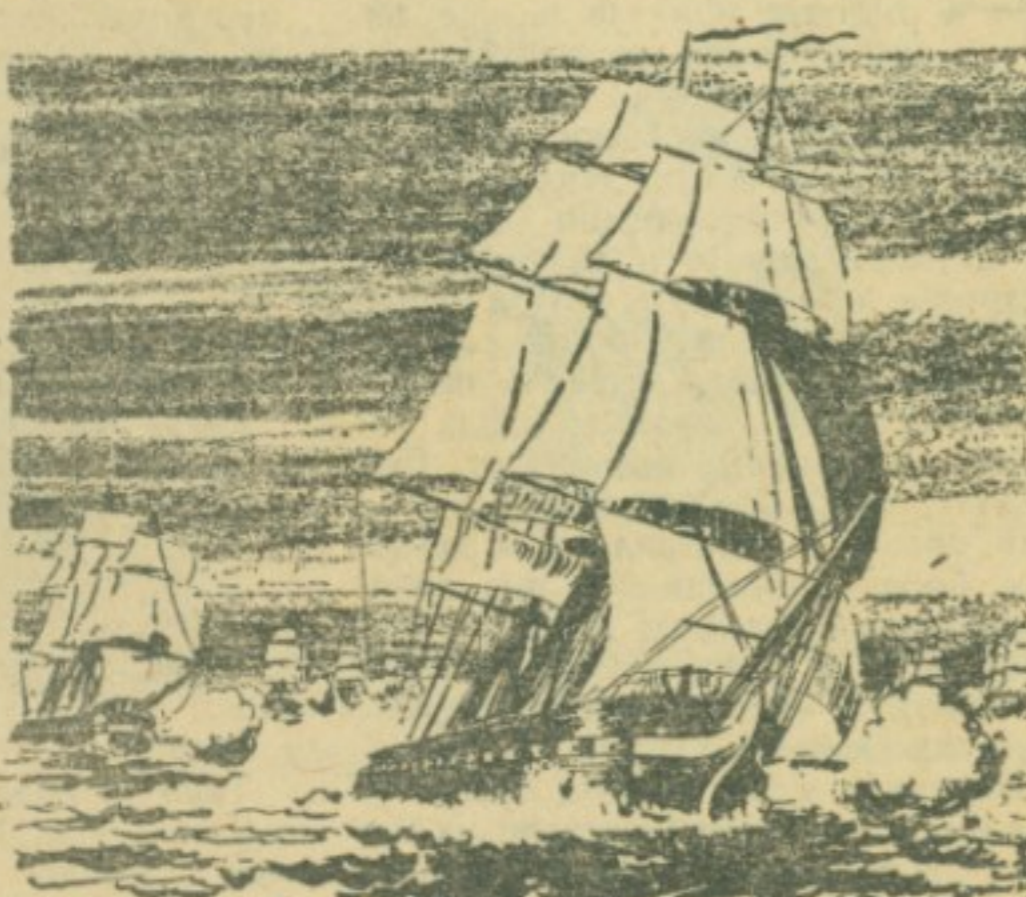
Због једног пророчанства, које је претсказивало да ће дуго владавати, одведен је у затвор на данако његова мати умре пре њега, он је мајку уморио, и то је прекршио закон о таксама.

ПОЧОРСКА БИТКА ДОБИВЕНА СИРОМ

За време рата између Аргентине и Уругваја 1841 године, њихове флоте сукобиле су се у августу исте године на отвореном мору. Како су снаге биле једнаке, борба је дуго трајала. После неколико часова командант уругвајске флоте Џон Куе са ужасом је видео да му је нестало јулаца за топове, ма да је барута још било довољно. Аргентински командант је убрзо приметио да је непријатељу нестало муниције и наредио својим бродовима да се приближе и околе уругвајске лађе. Џон Куе је гледао како му се приближава непријатељ, а није имао

ча. Аргентинска флота била је већ савним близу кад је на њу испалила први „плотун“. Тврдо комађе разбијеног сира озлеђало је многе морнаре, а у својој запрепаштености — јер су мислили да Уругвајци немају више муниције, — они нису ни приметили шта је на њих испалило. Други „плотун“ је унео још већу забуну и аргентински командант Вилјам Браун, наредио је брзо повлачење целе флоте.

Тако је уругвајска флота остала победник на „бојном пољу“ захваљујући товару тврдог холандског сира и довитљивости свога команданта.

Без размишљања, капетан Куе наредио је да се уместо гвоздене јулаца употребе допте сира и да се у потпуности стави што више барута да би удар на снагу била ја-

Победници у руду ЖЕЉА ХИЉАДЕ КАУБОЈА

Постоји једна прича о неком старом каубоју кога су у његовој колиби изненада напали Индијанци, савладали га и везали му руке на леђа. Везан и беспомоћан, он је посматрао како му пљачкају кућу, односе његов алат — седло и ласо. Али, у једном тренутку лице му се смрачило од беса, а снага надолшла и он је, онако везан, скочио на ноге и устремио се на пљачкаше, јер је видео да му одводе коња. Прича даље каже да је успео да растера Индијанце и сачува коња.

Лако је погодити да се све то није ваљда никад у стварности баш тако одиграло, али је сигурно да је прича поникла отуда што добро обучен коњ значи каубоју више него занатлији алат! Без доброг коња он је немоћан и зато је у тој причи истинито приказана његова љубав према коњу.

Добар коњ — понос каубоја

Ако му је та племенита животиња у раду потребна, она му је понекад и понос. На каубојским такмичењима — родеу — без доброг коња немогуће је победити, а бити први у родеу, то је жеља готово сваког каубоја.

Родео је свечано такмичење које се одржава сваке јесени у разним крајевима америчког Запада. Тада каубоји изводе разне вештине: савлађују дивље неседлане коње, хватају говеда ласом и вешто их везују, савлађују бикове голим рукама, јашу на њима и приређују коњске трке. Свака од ових „дисциплина“ има посебна правила која каубоју отежавају такмичење, али зато посматрачима пружају прилику да уживају у правим акробацијама. При свим тим појединачним такмичењима успех каубоја исто толико зависи од његове вештине колико од коња на коме јаше.

Прави каубој никако није само пастир који брижљиво чува своје стадо. Недељама даже од сваког насеља, сам са хиљадама грла, он

је и ветеринар и извидник и заштитник стада, он је и занатлија који сам обавља многе послове. Али и поред свих тих послова, он никад не заборавља и не запоставља свог коња кога увек сам обучава. Годинема га он увежбава док најзад коњ не постане савршено послушан и користан на раду и способан за такмичење.

Када је одржан први родео не зна се тачно, али је вероватно да је постао од одмеравања вештине међу каубојима који су се од давнина ујесен састајали, гонећи стада с једне испаше на другу. Показујући један другом вичност у јахању и руковању ласом, којој су се преко лета научили, каубоји су постепено утврђивали програм родеа, који је данас веома тежак и захтева велику спретност од јахача, а издржљивост и разна знања од коња.

Кад гледаоцима стане дах...

Приликом јахања дивљих коња, на пример, није довољно да каубој остане одређено време на немирној животињи. Од њега се на такмичењу захтева да увек једну руку има слободну, а ноге стално у узенијама. Тај призор — бесни покушаји коња да збаци јахача, и каубоја да се одржи у седлу — веома је узбудљив.

Није нимало лакши онај део такмичења у коме каубој треба ласом да ухвати говече и да му конопцем свеже ноге. Јашући на коњу, каубој улази у арену у којој је говече, прилази му што је могуће ближе и баца ласо, скаче из седла — а тада коњ одмах стаје да би се затегао конопца ласа — и брзо везује ноге говечету које се све време очајнички отима.

Све то мора каубој веома брзо да обави, јер и од тога зависи победа. Догађало се да су искусни каубоји читаву ствар обављали за мање од пола минута.

Један од најопаснијих задатака које родео поставља је савладање и оборити на земљу бика, држећи га за рогаве. У пуном галопу каубој треба да скочи с коња и ухвати бика за рогаве. Само делић секунде закашњења може јахача да стане живота, јер ако не погоди тренутак кад треба да се баца на бика може му пасти под ноге или се натаћи на његове рогаве. Али успео само још не значи да је задатак извршен. Тада тек — кад каубој ухвати бика за рогаве — настаје борба док животиња не буде савладана.

За све те тешке дисциплине родеа потребно је да коњ буде изванредно обучен. Тек дугим вежбањем каубоји постижу потпуну послушност својих коња. Најмањи покрет руке или ноге јахача коњ мора да осети, разуме и послуша. Каубој и његов коњ морају у извесном смислу да „постану једно“. Док се то постигне, често протекну месеци и године, а за све време обуке јахач мора да је стрпљив и прибран. Али тај труд није узалудан, не само због користи од таквог коња на раду или победи у родеу, већ и због поноса који може да разуме само онај ко воли коња као каубој.

ЧИЈИ ЈЕ ОВО ЖИВОТОПИС?

Рођен је у сиромашној породици у Лици, 1814 године. Основну школу учио је у Госпићу, а средњу школу на Ријеци. После студија у Загребу, отпутовао је у Пешту где је завршио медицину.

У Бечу се упознао са Вуком Караџићем, по чијем савету је дошао у Србију ради научних истраживања. Тада је имао 32 године. Прво запослење добио је у првој фабрици стакла у Србији, у Белици, близу данашњег Светозарева где је постављен за лекара, а затим у Крагујевцу.

Брзо се прочуо научним радовима, па је постао професор природних наука на Великој школи у Београду. У Београду је основао Ботаничку башту.

Био је изабран за ректора Велике школе, а доцније постао је председник Академије наука. Као наставник извео је 34 генерације великошколца.

Говорећи о српским шумама, он је 1870 рекао и ово: „Кад је Србињу догорело било, те не могаше више да трпи насиље и пакост свог угњетача, кад више не има више чим да зајези његову ненаситљиву гравитацију, онда он склони себе и своју сиротињу у непроходљиве шуме. У тим шумама се зачеше прве мисли о ослобођењу српства“.

Као научник био је цењен у иностранству. Објавио је велики број научних радова из биологије и животињског света, и открио доста нових биљака.

Умро је у Београду 1888 године. Године 1951 тело му је пренето и по жељи сахрањено на врху Копачице.

Ко је то?

(чињавић Физог)

ЧАРОВНИ КВАДРАТ

+15	-9	+7	$\times 8\frac{1}{2}$	-1
+3	$\times 16\frac{2}{3}$	-5	+21	-13
+1	+17	-17	+9	$\times 10$
-11	+5	$\times 25$	-3	+13
$\times 12\frac{1}{2}$	-7	+19	-15	+11

Ако извршите све назначене рачунске радње — сабирање, одузимање и множење — добићете у свим редовима, усправно, водоравно и дијагонално — резултат: сто.

Да ли знате?

ЦЕВОВОДИ ЗА УГАЉ

Прва чврста материја која је транспортована цевима био је минерал фосфатит, из кога се добијају фосфор, фосфорна киселина и многи други важни производи. У богатим налазиштима у Флориди фосфатит је одмах после ископавања иситњен и помешан с водом, а затим је тако добивена фосфорна каша одлазила кроз цеви непосредно у велика хемиска постројења на прераду.

Потпуно исти начин примењен је недавно и за транспорт угља. У Кадизу, у држави Охајо (САД), подигнут је пробни цевовод дужак 2430 метара, са пречником цеви од 324 милиметра, којим се већ сада транспортује 7000 до 9000 тона угља дневно. Иситњени угљак помешан с водом извлачи се пумпама као и спава течност. Пробе ће трајати годину дана и ако покажу задовољавајуће резултате овај метод употребит ће се и у другим областима које троше велике количине угља.

ПЧЕЛЕ У СЛУЖБИ ПОЉОПРИВРЕДЕ

Тиме што преносе поленов прах са цветна на цвет, пчеле играју веома важну улогу у пољопривреди оплођавајући многе биљке. У Калифорнији су недавно извршени опити који су имали да покажу да ли се посредством пчела може побољшати принос појединих култура. На једном пољу засејано ацерком донесен је већи број кошница, тако да је на једном хектару било распоредило просечно десет кошница. На крају сезоне утврђено је да се принос на поменутом пољу готово удвостручио. У припреми су слични опити са културама других биљака.

ЛЕЧЕЊЕ РЕУМАТИЗМА ПОМОЋУ ХЛАДНОЋЕ

Обично се сматра да је топлота најједноставније средство које ублажује реуматичне болове. Међутим, и локално расхлађивање — помоћу леда — може, такође, дати добре резултате. Један професор Лондонског медицинског факултета изнео је, на заседању француске Лиге за борбу против реуматизма, резултате овог метода лечења реуматичних боло-

ва. На основу његових досадашњих искустава са употребом леда код тешких криза костоболе, у 90% случајева, болови попуштају у року од 2—3 сата.

РЕКОРД У ЈЕДРЕЊУ У ВИСИНУ

Амерички једриличари Лези и Клифорт успели су да са једриличарског терена у Калифорнији узлете у двоједној једрилици на висину од 13.400 метара и тиме поставе светски рекорд за безмоторно летење.

Међутим, изгледа да је немогуће ићи даље у висину без нарочито опремљене једрилице за стратосферске летење. Недавно је један једриличар платио главом свој покушај да се погне до сличне висине у једрилици без специјалних уређаја за лет на тако великим висинама.

ПУТ ОД 8000 КИЛОМЕТАРА ПОД ВОДОМ

Морнарица САД ставила је у службу једну нову врсту подморнице, која је у стању да зарони односно изрони под углом од 48 степени. Сада се јавља и о другим способностима овог новог типа подморнице. Наиме, на једној од пробних војњи, ова подморница прешла је, лутујући стално под водом, више од 8.000 километара.

НАЈСТАРИЈА ПОЗНАТА УПОТРЕБА УРАНА

Уранове руде спадају данас у врло тражене артикле због њихове примене у производњи атомске енергије. Утврђено је, међутим, да су уранове руде биле тражен артикул и пре наше ере. Римски произвођачи стаклених предмета користили су за бојење стакла поред кобалтових соли, које боје стакло у плаво, и уранова једињења која стаклу дају лепу зелену боју.

ТЕМПЕРАТУРА ОД 50.000 СТЕПЕНИ

У физикалном институту универзитета у Килу, у Западној Немачкој, произведен је недавно један електрични светлосни лук, који за неколико минута може да се загреје до 50.000 Целзијусових степени. Већу температуру од ове може да постигне само атомска енергија.

ПРОВИДНО ЗЛАТО

Злато, кад је чисто, веома се лако кује. Од њега се могу исковати листићи дебели свега 0,0001 мм. Тако танак листић има зелену боју и провидан је толико да се кроз њега може читати.

ОРГАНСКЕ МАТЕРИЈЕ У МЕТЕОРИТИМА

У неким метеоритима, који су пали на земљу, хемичари су пронашли једињења угљеника која имају сличан састав са онима која су постала из живих организама. Ипак се сматра да она нису остаци нечега живог, већ да су се створила под нарочитим условима непосредно из мртве материје.

НАЈБРЖИ ФОТОАПАРАТ

Британски научници конструисали су један нов фото-регистратор, који је за последњих неколико недеља испробан на многим коњским тркама и лакоатлетским такмичењима. Овај апарат даје врло оштре снимке, а истовремено са изванредном тачношћу региструје време проласка кроз циљ сваког појединог тркача. Минут и по после завршетка трке, судије већ имају фотографију на којој је, са прецизношћу од једног 800-хиљадитог дела секунде, забележено време доласка сваког учесника. Овакви фото-регистратори биће употребљени на овогодишњој Олимпијади у Хелсинкију.

ЗАМЕНА КУХИЊСКЕ СОЛИ

Многим срчаним болесницима и особама са повећаним крвним притиском лекари забрањују употребу кухињске соли. Међутим, због те забране болесници често губе апетит у толикој мери да се тиме организму нанесу већа штета него што је проузрокује болест коју лекар жели да излечи.

Недавно је утврђено да код кухињске соли, која је једињење натријума и хлора, штетно делује углавном натријум, а не хлор. Покушао је, и то с успехом, да се кухињска со у исхрани замени хлоридом литијума, који има укус сличан укусу обичне соли и који је мање штетан. Добре резултате дао је и карбонат литијума.

Јесте ли већ читали

...славни француски романиста Александар Дима-Отац написао је поред осталога и „Успомене једног лекара“. Међутим, Дима није био лекар већ бележник.

...музички инструмент флаута добио је име по једној врсти сицилијанске је-
гуље зване „флаута“, која је веома слична овом инструменту.

...неке оазе у Сахари потпуно су обрасле ружама. Од тих ружа прави се ружино уље, а добијају се и други скупоцени мириси.

...ово је званични печат школе за енглески језик у Луту (Енглеска) од 1276 године.

...камени угљак садржи 50 пута више злата, хиљаду пута више бора и 1.600 пута више арсеника него ма који други камен.

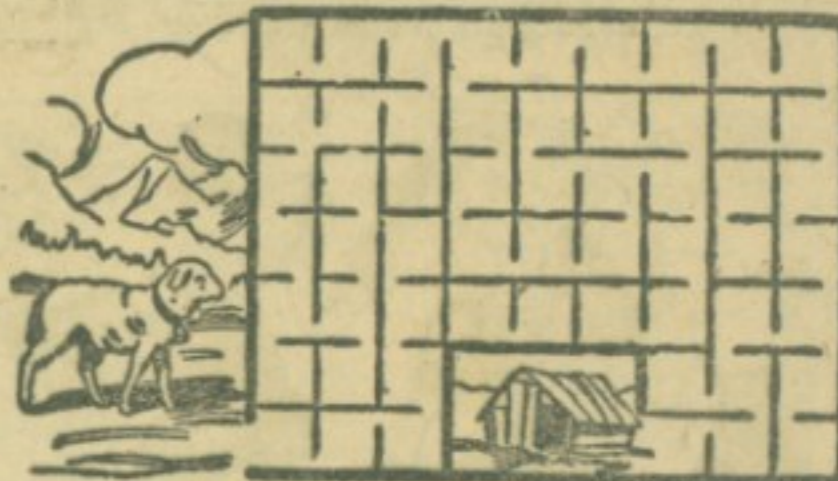

...овако је изгледала нека врста „поштанске марке“ која је употребљавана у Египту 2.600 године пре наше ере.

...човек је једино живо биће које спава на леђима.

ЛАВИРИНТ

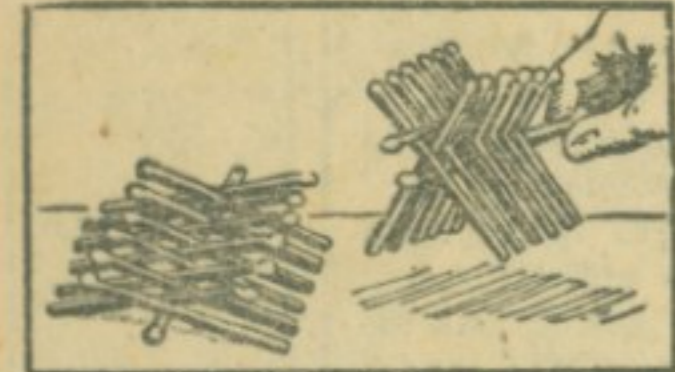
Помозите овом јагњету, које се загубило, да стигне до чобанове брвнаре!

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

ЈЕДНОМ ШИБИЦОМ ПОДИТИ ДВАНАЕСТ

Ставите на сто једну шибницу, а преко ње других дванаест, најзанимљивије укрштених, с главом навише а другим крајем на столу (као што то слика показује). Реците тада неком из друштва да оном једном подигне дванаест укрштених шибница. Али, ма колико покушавао, то му неће поћи за руком.

Ставите тада једну нову шибницу озго, у олук који чине дванаест

ИЗВРНАТА ЧАША

Да ли ће се просути вода из чаше ако чашу изврнемо наопако? Сигурно да хоће, — помислите свако. Међутим, ако то вешто урадите — неће!

Узмите чашу са постољем („погом“), напуните је водом и ставите на сто. Узмите тада „ногу“ чаше између палица и кажипрста, тако да вам дно чаше почива на длану, и без колебања опширите

њоме у ваздуху крут, баш као да је она празна. Спустите је затим на сто, не исправљајући руку. Ни

кап воде се неће просути. Наравно, да бисте у овоме успели морате претходно да увежбате неколико пута ово кружно кретање чашом.

МЕХУРОВИ ОД САПУНИЦЕ

Велико је задовољство за децу да пуштају мехурове од сапунице, чији облик и боја дају понекад утисак праве уметничке творевине. Нажалост, они прекажу најчешће баш онда кад нас највише задиве. Али, има начина да ти мехурови постану јачи. Ево како.

Растворите сапун у млакој води (парче сапуна величине ораха на чашу воде), процедите течност, измешајте је са глицерином (размера: три петине сапунице, две пе-

тине глицерина) и оставите да се сталожу. Уклоните беличасти слој који се нахватао на површини и распните течност у други суд, остављајући у првом суду сав талог. Течност коју добијете биће бистра и мекане да се сачува у боци дуже времена.

За прављење мехурова узмите сламку, чији ћете један крај расцепити начетворо. Сламка (или ма каква цевчица) може бити подужа. Замочите расцепљени крај у припремљену течност и дувајте с другог краја. Правићете не мехурове, већ праве балоне, који ће дуго лебдети у ваздуху пре него што се распруну.

ЛЕКАРСКИ САВЕТ

Лекар саветовао Шњију да спава крај отвореног прозора да би се излечио од назеба. После неколико дана пита га Мики:

— Је ли ти нестало назеба, Шњио?
— Још није, Мики. Досад су ми нестали само ципеле и сат.

МИР

— Ујка Пајо, шта је постојало пре проналазак радија и цез-музике?
— Мир, драги Влајо.

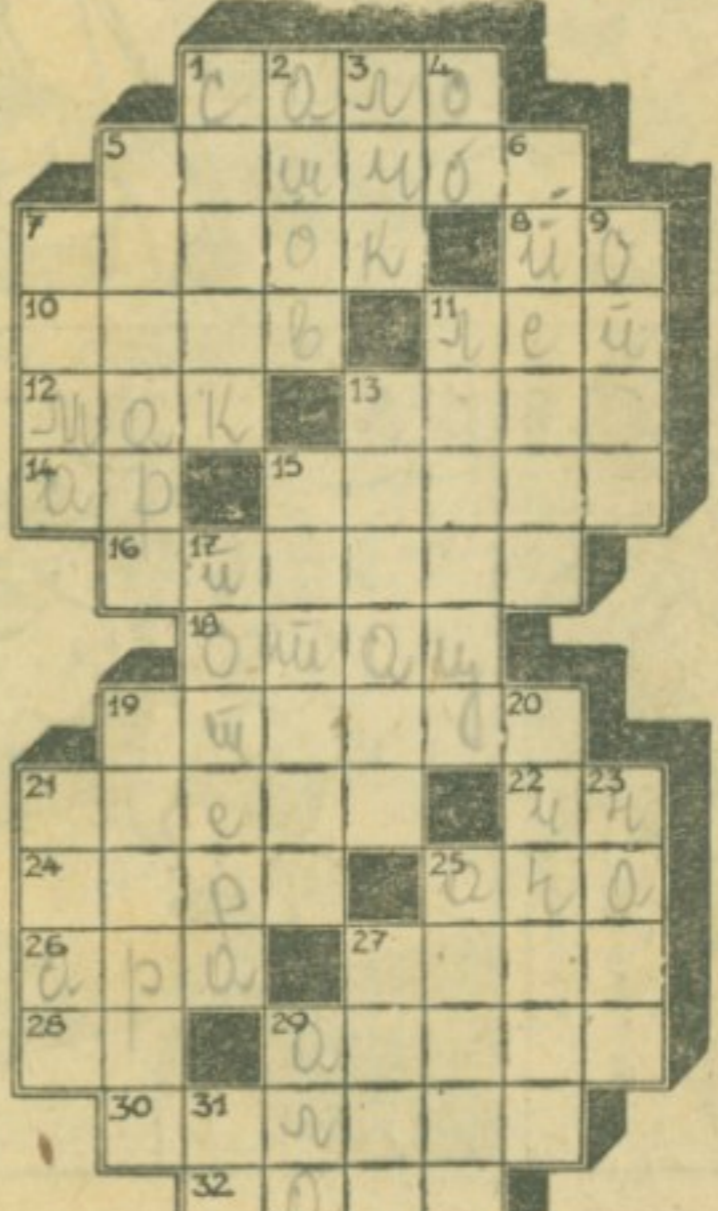
ПАЈА ПАТАК У РЕСТОРАНУ

— Келнер, ова шницла је толико мала да ћу је појести у три залогаја.
— Тако је, али ћете та три залогаја имати да жваћете бар пола сата.

УКРШТЕНЕ

Водоравно: 1) поткожно масно ткиво; 5) врста примитивног стана; 7) претставник капиталистичке класе на северу; 8) река у Италији; 10) експеримент; 11) красан; 12) инду-

21) храбро; 22) река у Аустрији; 24) презиме проналазача радијума; 25) страног женско име; 26) врста папагаја; 27) летовалиште у Шпанији; 28) лична заменица; 29) јунакиња из дечјег романа од Луиса Карола; 30) старо име Грчке; 32) херојска приповека у старијој скандинавској књижевности.

Усправно: 1) место крај Сплита; 2) оруђе; 3) изглед; 4) река у Азији; 5) купалиште на Јадрану; 6) тек; 7) полуострво на северу Европе; 9) који скупља уста; 11) шумска звер; 13) главни јунак Рогановог комедије; 15) збирно име групе хемиских елемената; 17) гоњење; 19) залазак сунца; 20) меница домаће валуте; 21) хибридно острво; 23) женско име; 25) стара грчка област на Пелопонезу; 27) тих; 29) нема; 31) слово латинице.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) Куманово; 8) Охајо; 9) ом; 10) мора; 12) Ида; 13) Амур; 15) та; 16) прати; 17) платан; 18) терапија; 20) Лоти; 21) мито; 22) Ева; 24) осб; 25) драп; 26) да; 27) Плоче; 28) Арас; 29) Рамон; 31) Пи; 32) Атос; 33) Ниш; 34) Нињо-бери.

Усправно: 1) комитет; 2) ухода; 3) Марс; 4) аја; 5) по; 6) во; 7) оморина; 11) имати; 13) Араш; 14) утајинач; 16) плато; 17) прот; 19) елиса; 21) модеран; 22) Ерос; 23) Апенини; 25) длан; 27) про со; 28) амок; 30) ати; 31) пар; 33) на.

ДОЖИВЉАЈИ МАЛОГ РАШКА ШАХИСТЕ - НЕСТАШКА

БАЈКА У СЛИКАМА ОД МИЛОРАДА ДОБРИЋА

